

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA CZERNYSZOW przeciwko POLSCE

(Skarga nr 35630/02)

WYROK

STRASBOURG

3 maja 2011 roku

Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 § 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie edycyjnej.

W sprawie Czernyszow przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Nicolas Bratza, *Przewodniczący*

Lech Garlicki,

Ljiljana Mijović,

Päivi Hirvelä,

Ledi Bianku,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić, *sędziowie*,

oraz Fatoş Aracı, *Zastępca Kanclerza Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 5 kwietnia 2011 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 35630/02) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela ukraińskiego, pana Igora Czernyszowa („skarżący”) w dniu 12 sierpnia 2002 roku.

2. Skarżący, któremu przyznano bezpłatną pomoc prawną, był reprezentowany przez pana P. Sendeckiego, adwokata prowadzącego praktykę w Lublinie. Rząd polski (“Rząd”) reprezentowany był przez swojego Przedstawiciela, pana J. Wołaszewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący w szczególności podniósł zarzut, że czas trwania jego tymczasowego aresztowania przekroczył „rozsądny termin” w rozumieniu artykułu 5 § 3 Konwencji.

4. W dniu 6 grudnia 2007 r. Przewodniczący Czwartej Sekcji Trybunału zdecydował o zakomunikowaniu skargi Rządowi, oraz że Trybunał rozpatrzy meritum skargi oraz jej dopuszczalność (artykuł 29 § 1 Konwencji). Rząd ukraiński nie skorzystał z prawa do udziału w sprawie w charakterze interwenienta (artykuł 36 § 1 Konwencji oraz artykuł 44 § 1 (b) Regulaminu Trybunału).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1977 r. Obecnie przebywa w Zakładzie Karnym w Hrubieszowie.

A. Postępowanie karne przeciwko skarżącemu i tymczasowe aresztowanie

6. Skarżący został zatrzymany w dniu 19 sierpnia 1998 r. w związku z podejrzeniem popełnienia zabójstwa.

7. W dniu 20 sierpnia 1998 r. Sąd Rejonowy w Słubicach zastosował tymczasowe aresztowanie skarżącego w oparciu o uzasadnione podejrzenie, iż popełnił on zarzucane mu czyny. Sąd uznał tymczasowe aresztowanie za konieczne, aby zapewnić prawidłowy tok postępowania, biorąc pod uwagę ryzyko fałszowania dowodów lub ukrywania się. Sąd uzasadnił ryzyko ukrywania się brakiem stałego miejsca zamieszkania skarżącego w Polsce. Sąd wskazał także na surowość przewidywanej kary.

8. Zażalenie skarżącego na postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, podobnie jak dalsze zażalenia na postanowienia o przedłużeniu tymczasowego aresztowania, a także kolejne wnioski o zwolnienie i zażalenia na postanowienia o nieuwzględnieniu tychże wniosków, nie przynosiły rezultatów.

9. W okresie prowadzenia dochodzenia, w dniu 14 października 1998 r., tymczasowe aresztowanie skarżącego przedłużono do 15 stycznia 1999 r. Sąd Rejonowy w Słubicach uzasadnił tę decyzję, wskazując na pierwotne uzasadnienie postanowienia o tymczasowym aresztowaniu skarżącego. Sąd podkreślił także fakt, iż skarżący jest cudzoziemcem, a zatem istnieje ryzyko, że po zwolnieniu będzie się ukrywał.

10. Skarżący stwierdził, iż na wczesnym etapie dochodzenia przyznał się do popełnienia zarzucanych mu czynów, jak również, że wyraził zgodę na współpracę z władzami celem złagodzenia przyszłego wyroku.

11. W dniu 28 grudnia 1998 r. Prokurator Rejonowy w Słubicach złożył do Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim akt oskarżenia. Skarżącemu zarzucono popełnienie zabójstwa. Akt oskarżenia zawierał kilka zarzutów przeciwko trzem oskarżonym.

12. Postępowanie wobec skarżącego prowadzono zgodnie z właściwymi przepisami kodeksu karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (tzw. nowy kodeks karny), obowiązującego od dnia 1 września 1998 r., który zastąpił kodeks karny z dnia 19 kwietnia 1969 r. Zgodnie z artykułem 4 nowego kodeksu karnego, jeżeli w czasie orzekania obowiązuje nowy kodeks karny, lecz sprawa dotyczy przestępstwa popełnionego w czasie przed jego wejściem w

życie, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

13. Rozprawy przed sądem pierwszej instancji odbyły się w dniach 18 lutego i 18 marca 1999 r. Przed sądem pierwszej instancji skarżący przyznał się do winy, w szczególności stwierdził, iż popełnił zabójstwo wspólnie z W.B. i A.T.

14. W trakcie postępowania sądowego, w dniu 13 stycznia 1999 r. władze podjęły decyzję o dalszym przedłużeniu tymczasowego aresztowania skarżącego (do dnia 15 czerwca 1999 r.). Sąd powtórzył uprzednio przedstawione przyczyny dla uzasadnienia dalszego aresztowania skarżącego.

15. W dniu 18 marca 1999 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wydał wyrok, uznając skarżącego winnym zarzucanych mu czynów i skazując go na 15 lat pozbawienia wolności. Sąd stwierdził także, iż mimo że skarżący przyznał się do winy, jego zeznania nie były w pełni spójne i zawierały pewne sprzeczności. Sąd stwierdził zatem, iż w przedmiotowej sprawie warunki zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary nie zostały spełnione.

16. Skarżący, pozostali współoskarżeni, a także Prokurator Rejonowy wnieśli apelację od wyroku.

Obrońca skarżącego z urzędu twierdził, iż sąd pierwszej instancji nie złagodził kary dla skarżącego zgodnie z artykułem 60 § 3 nowego kodeksu karnego, mimo iż skarżący współpracował z władzami. Zgodnie z postanowieniami tegoż artykułu sąd krajowy zastosuje złagodzenie kary, jeżeli oskarżony współdziałał z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa i ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotnych okoliczności jego popełnienia.

17. W trakcie postępowania apelacyjnego skarżący przebywał w areszcie.

18. W dniu 23 listopada 1999 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu rozpoznał apelacje, uchylił wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny zauważył w pierwszej kolejności, iż apelacje wniesione przez skarżącego i Prokuratora Rejonowego dotyczyły wyłącznie surowości kary, nie zaś winy skarżącego, która została ustalona. Ponadto, Sąd uznał argumenty przedstawione w imieniu skarżącego za zasadne. Sąd stwierdził jednakże, iż dowody zbadane przez sąd pierwszej instancji nie były wystarczające, by umożliwić definitywne stwierdzenie, czy przepisy o złagodzeniu kary mają zastosowanie do okoliczności sprawy, a mianowicie czy skarżący w pełni i dokładnie ujawnił przebieg wydarzeń. Sąd Apelacyjny nakazał także przedłużenie tymczasowego aresztowania skarżącego do dnia 30 kwietnia 2000 r., wskazując na uprzednio przedstawione uzasadnienie przedłużenia tymczasowego aresztowania

skarżącego. Sąd podkreślił konieczność uzyskania opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego.

19. W dniach 15 lutego, 21 marca i 11 kwietnia 2000 r. odbyły się rozprawy przed sądem pierwszej instancji.

20. W dniu 18 kwietnia 2000 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim uznał skarżącego winnym pierwotnie zarzuconych mu czynów i skazał na 15 lat pozbawienia wolności. Wobec pozostałych oskarżonych wydano podobne wyroki.

21. Skarżący, pozostali współoskarżeni oraz Prokurator Rejonowy wnieśli apelacje od wyroku. W trakcie postępowania apelacyjnego skarżący przebywał w areszcie.

22. Skarżący zmienił swoje wyjaśnienia w ten sposób, iż twierdził, że A.T. nie uczestniczył w popełnieniu przestępstwa, jakie zostało mu zarzucone. Przyznawał się wyłącznie do własnej winy.

23. W dniu 9 listopada 2000 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu powtórnie uchylił wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny nakazał przedłużenie tymczasowego aresztowania skarżącego do dnia 31 stycznia 2001 r.

24. W dniach 14 marca, 15 marca i 27 kwietnia 2001 r. odbyły się rozprawy przed sądem pierwszej instancji.

25. W trakcie ponownego rozpoznawania sprawy skarżący wielokrotnie i bezskutecznie składał wnioski o zwolnienie oraz zażalenia, również bezskuteczne, na postanowienia o przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Poszczególne postanowienia o tymczasowym aresztowaniu wydał Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim w dniach: 30 stycznia 2001 r. (do 30 kwietnia 2001 r.), 27 kwietnia 2001 r. (do 27 lipca 2001 r.), 10 lipca 2001 r. (do 10 października 2001 r.) oraz 9 października 2001 r. (do 9 stycznia 2002 r.).

26. W dniu 5 grudnia 2001 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim uznał skarżącego winnym pierwotnie zarzuconych mu czynów i skazał na 25 lat pozbawienia wolności. Odnośnie pozostałych oskarżonych sąd skazał W.B., natomiast uniewinnił A.T.

27. Skarżący wniósł apelację. obrońca skarżącego z urzędu stwierdził, między innymi, iż sąd pierwszej instancji popełnił błąd, nie zastosowawszy wobec skarżącego złagodzenia kary. obrońca zauważył, iż materiały w aktach sprawy jasno wskazywały na fakt, że skarżący współpracował z władzami, a zatem spełnione zostały wymogi 60 § 3 nowego kodeksu karnego. Istotnie, skarżący zmienił wyjaśnienia po ogłoszeniu wyroku z dnia 18 kwietnia 2000 r. Fakt ten nie powinien mieć jednakże wpływu na wynik sprawy z tego względu, iż skarżący został niewątpliwie zmuszony do zmiany wyjaśnień przez współoskarżonych.

28. W dniu 16 maja 2002 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji. Sąd potwierdził, iż skarżący ujawnił informację o popełnionym przez siebie przestępstwie. Sąd zauważył jednak,

iz pozostała część jego wyjaśnień, w szczególności odnośnie odpowiedzialności pozostałych współoskarżonych nie była wiarygodna i nie została wzięta pod uwagę przez sąd pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny stwierdził, że wyjaśnienia skarżącego nie były w pełni wiarygodne, a zatem skarżący nie miał prawa do nadzwyczajnego złagodzenia kary.

29. W piśmie z dnia 3 grudnia 2002 r. obrońca skarżącego z urzędu powiadomił Sąd Apelacyjny w Poznaniu, iż nie widzi podstaw do złożenia skargi kasacyjnej.

30. W trakcie postępowania skarżącego reprezentował adwokat wyznaczony w ramach bezpłatnej pomocy prawnej. Skarżący stwierdził, iż w latach 1999 r. i 2000 r. obrońca nie spotkał się z nim celem przygotowania do rozprawy, a obrona była nieskuteczna.

B. Warunki tymczasowego aresztowania skarżącego

31. W dniu 19 sierpnia 1998 r. skarżący został umieszczony w Areszcie Śledczym w Międzyrzeczu. Od tego czasu przebywał w kilku zakładach karnych. W dniu 10 grudnia 2007 r. skarżący został przeniesiony do Zakładu Karnego w Hrubieszowie, gdzie obecnie przebywa.

32. Strony złożyły rozbieżne oświadczenia odnośnie warunków aresztowania skarżącego.

33. Skarżący utrzymywał, iż przez większość czasu przebywał w przeludnionych celach, w których panowały warunki odbiegające od podstawowych zasad higieny.

34. Rząd stwierdził, iż nie może formalnie potwierdzić, iż w okresie aresztowania od dnia 19 sierpnia 1998 r. do 28 listopada 2000 r., od 22 marca do 25 kwietnia 2001 r., od 6 czerwca do 29 listopada 2001 r., od 28 lutego do 15 maja 2002 r., od 27 sierpnia do 29 listopada 2002 r., od 7 do 18 marca 2003 r. oraz od 26 sierpnia 2005 r. do 2 lutego 2006 r. skarżący przebywał w celach o powierzchni co najmniej 3 m² na osobę. Rząd stwierdził także, iż okres pobytu skarżącego w celach, gdzie ustawowy wymóg 3 m² powierzchni na osobę nie był spełniony, wynosił około 979 dni. Rząd poinformował także, że obecnie skarżący przebywa w celi, w której spełniony jest wymóg dotyczący 3 m² powierzchni na osobę. Skarżący nie zakwestionował tego stwierdzenia.

35. W początkowym okresie tymczasowego aresztowania skarżący złożył do władz więziennych liczne skargi dotyczące warunków tymczasowego aresztowania. Skarżący wyjaśnił, iż w późniejszym okresie zrezygnował ze składania skarg, gdyż były one bezskuteczne i obawiał się szykan ze strony władz więziennych. Skarżący nie wniósł powództwa cywilnego o odszkodowanie z tytułu naruszenia praw osobistych.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Środki zapobiegawcze, w tym tymczasowe aresztowanie w postępowaniu przygotowawczym

36. Właściwe prawo krajowe i praktyka odnośnie tymczasowego aresztowania, podstaw przedłużenia, zwolnienia z aresztowania i zasad rządzących pozostałymi środkami zapobiegawczymi wskazano w wyrokach Trybunału w sprawach *Kudła przeciwko Polsce* [GC], nr 30210/96, §§ 75-79, ETPCz 2000-XI; *Bagiński przeciwko Polsce*, nr 37444/97, §§ 42-46, z dnia 11 października 2005 r.; i *Celejewski przeciwko Polsce*, nr 17584/04, §§ 22-23, z dnia 4 maja 2006 r.

B. Warunki tymczasowego aresztowania

37. Szczegółowy opis właściwego prawa krajowego i praktyki w zakresie ogólnych zasad warunków tymczasowego aresztowania w Polsce oraz środków krajowych dostępnych aresztowanemu zarzucającym, iż warunki aresztowania były nieodpowiednie, zawarto w wyrokach pilotażowych Trybunału w sprawach *Orchowski przeciwko Polsce* (nr 17885/04) i *Norbert Sikorski przeciwko Polsce* (nr 17599/05) wydanych w dniu 22 października 2009 r. (zob. odpowiednio §§ 75-85 i §§ 45-88). Kolejne rozstrzygnięcia opisano w orzeczeniu Trybunału w sprawie *Łatak przeciwko Polsce* (nr 52070/08) z dnia 12 października 2010 r. (zob. §§ 25-54).

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 3 KONWENCJI

38. Skarżący podniósł zarzut przewlekłego stosowania tymczasowego aresztowania, zgodnie z artykułem 5 § 3 Konwencji, który we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

„Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. (c) niniejszego Artykułu... ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.”

A. Dopuszczalność skargi

39. Trybunał stwierdza, iż skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji. Trybunał zauważa ponadto, że nie jest ona niedopuszczalna z jakichkolwiek innych przyczyn, musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Okres podlegający ocenie

40. Tymczasowe aresztowanie skarżącego rozpoczęło się dnia 19 sierpnia 1998 r., kiedy został zatrzymany w związku z podejrzeniem popełnienia zabójstwa.

41. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wydał wyroki skazujące w następujących terminach: 18 marca 1999 r. (uchylony przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w dniu 23 listopada 1999 r.), 18 kwietnia 2000 r. (uchylony przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w dniu 9 listopada 2000 r.) oraz 5 grudnia 2001 r. (utrzymany w mocy przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w dniu 16 maja 2002 r.).

42. Należy zatem rozpatrywać okres dwóch lat i dwudziestu jeden dni (od 19 sierpnia 1998 r. do 18 marca 1999 r., od 23 listopada 1999 r. do 18 kwietnia 2000 r. oraz od 9 listopada 2000 r. do 5 grudnia 2001 r.). Przez pozostały okres pozbawienia wolności skarżący przebywał w areszcie „w wyniku skazania przez właściwy sąd”, w rozumieniu artykułu 5 § 1 (a). W konsekwencji okres aresztowania po tej dacie nie jest objęty postanowieniami artykułu 5 § 3 (zob. *Kudła przeciwko Polsce*, cyt. powyżej).

2. Oświadczenia stron

(a) Skarżący

43. Skarżący stwierdził, iż okres tymczasowego aresztowania nie był zasadny.

(b) Rząd

44. Rząd uważa, iż cały okres tymczasowego aresztowania skarżącego był uzasadniony. Rząd podkreślił, że sądy krajowe rozpatrujące sprawę skarżącego uznały tymczasowe aresztowanie za zgodne z postanowieniami artykułu 258 kodeksu postępowania karnego oraz że nie istniały podstawy zwolnienia skarżącego wskazane w artykule 259 kodeksu.

45. Rząd dodał następnie, iż podstawą tymczasowego aresztowania skarżącego było uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego

zarzucanych mu czynów oraz fakt, iż zarzucany czyn pociągał za sobą surową karę.

46. Wreszcie Rząd stwierdził, iż tymczasowe aresztowanie skarżącego uzasadnione było znaczącym ryzykiem ukrywania się, zważywszy na fakt, iż jest on cudzoziemcem bez stałego miejsca zamieszkania na terenie Polski.

3. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

47. Trybunał przypomina, iż zasady ogólne dotyczące prawa do procesu w rozsądnym terminie lub zwolnienia na czas postępowania, gwarantowanego zgodnie z artykułem 5 § 3 Konwencji zostały przedstawione w poprzednich wyrokach Trybunału (zob. m.in. *Kudła przeciwko Polsce* [GC], nr 30210/96, § 110 i następne, ETPCz 2000-XI; oraz *McKay przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 543/03, §§ 41-44, ETPCz 2006 r.-..., z dalszymi odniesieniami).

(b) Zastosowanie zasad do okoliczności sprawy

48. Decyzje władz dotyczące tymczasowego aresztowania, prócz uzasadnionego podejrzenia względem winy skarżącego, oparto głównie na trzech podstawach, mianowicie (1) wadze zarzucanych czynów, (2) wysokości kary, której skarżący podlegał; (3) konieczności zapewnienia prawidłowego toku postępowania i ryzyka ukrywania się skarżącego. Odnośnie ostatniego stwierdzenia, władze opierały się na stwierdzeniu, iż skarżący jest cudzoziemcem i przed aresztowaniem nie miał w Polsce stałego miejsca zamieszkania.

49. Skarżący został oskarżony o popełnienie zabójstwa. Trybunał przyjmuje, iż uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez skarżącego mogło początkowo wymagać tymczasowego aresztowania. Trybunał zauważa, iż podejrzenie to pogłębiał fakt, iż w czasie postępowania krajowego skarżący przyznał się do popełnienia zarzucanego przestępstwa. Zatem władze decydujące o przedłużeniu tymczasowego aresztowania skarżącego miały prawo sądzić, iż jest on zagrożony surową karą.

50. Ponadto, zdaniem władz prawdopodobieństwo orzeczenia wobec skarżącego surowej kary pociągało za sobą domniemanie zakłócania przez skarżącego prawidłowego toku postępowania. Jednakże, mimo że Trybunał przypomina, iż surowość wyroku stanowi ważny element oceny ryzyka ukrywania się przed wymiarem sprawiedliwości lub ponownego popełnienia przestępstwa, waga zarzutów nie może uzasadniać długich okresów tymczasowego aresztowania (zob. *Michta przeciwko Polsce*, nr 13425/02, § 49, 4 maja 2006 r.).

51. Ryzyko ukrywania się skarżącego stanowiło jedną z głównych podstaw wskazanych przez sądy krajowe (zob. paragrafy 7 i 9 powyżej). Zdaniem Trybunału w całym okresie tymczasowego aresztowania istniało poważne ryzyko ukrywania się skarżącego. Istnienie takiego ryzyka potwierdzało kilka istotnych czynników, na przykład fakt, iż skarżący jest cudzoziemcem nie posiadającym w Polsce stałego zamieszkania, ani żadnych powiązań czy też majątku. Zasadnym było zatem przekonanie, że istnieje znaczące ryzyko prób unikania rozpraw ze strony skarżącego, szczególnie w świetle wysokiego wymiaru kary, jakiej podlegał. W związku z powyższym Trybunał jest przekonany, że ryzyko ukrywania się stanowiło – w szczególnych okolicznościach przedmiotowej sprawy – właściwe i wystarczające uzasadnienie odrzucenia wniosków skarżącego o zwolnienie oraz tymczasowego aresztowania we wskazanym okresie (zob. *mutatis mutandis*, *Van der Tang przeciwko Hiszpanii*, z dnia 13 lipca 1995, §§ 64-67, Seria A nr 321).

52. W związku z powyższym oraz uwzględniając fakt, iż okres tymczasowego aresztowania skarżącego wynosił dwa lata i dwadzieścia jeden dni, Trybunał stwierdza, iż podstawy tymczasowego aresztowania skarżącego były „właściwe” i „wystarczające” dla całego okresu tymczasowego aresztowania skarżącego.

53. Pozostaje zatem konieczność sprawdzenia, czy władze krajowe prowadziły postępowanie z zachowaniem należytej staranności.

54. Trybunał zauważa, iż w rozpatrywanym okresie ze strony prokuratury oraz sądu pierwszej instancji nie występowały znaczne okresy beczynności. Prokurator Rejonowy przeprowadził dochodzenie w stosunkowo krótkim czasie, a rozprawy przed sądem pierwszej instancji odbywały się w regularnych odstępach czasu.

55. Trybunał zauważa, iż sąd drugiej instancji dwukrotnie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Trybunał przypomina, iż w wielu sprawach stwierdził, że wielokrotne przekazywanie sprawy do ponownego jej rozpoznania w ramach jednego postępowania odsłania poważną słabość krajowego (zob. np. *Wierciszewska przeciwko Polsce*, nr 41431/98, § 46, z dnia 25 listopada 2003 r.). Trybunał stwierdza, iż w związku ze szczególnymi okolicznościami niniejszej sprawy sądy krajowe prowadziły postępowanie bez zbędnej zwłoki. W szczególności Trybunał zauważa, że sprawa była wielokrotnie rozpoznawana przez sądy dwóch instancji, w stosunkowo krótkich okresach czasu. Sąd pierwszej instancji rozpoznawał sprawę trzykrotnie, przy czym okres rozpoznawania wynosił od czterech do dwunastu miesięcy. Sąd Okręgowy również rozpoznawał sprawę trzykrotnie, za każdym razem postępowanie zakończono w okresie około siedmiu miesięcy.

56. Z powyższych względów Trybunał stwierdza, że władze krajowe wykazały należyłą staranność przy rozpoznawaniu sprawy skarżącego.

57. W związku z powyższym oraz w świetle kryteriów ustalonych w orzecznictwie dotyczącym podobnych spraw, Trybunał stwierdza, iż okres tymczasowego aresztowania skarżącego nie wykazuje cech naruszenia wymogu „rozsądnego terminu”, o którym mowa w artykule 5 § 3 Konwencji.

58. Nie nastąpiło zatem naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 3 KONWENCJI

59. W piśmie do Trybunału z dnia 24 marca 2003 r. skarżący podniósł zarzut naruszenia artykułu 3 Konwencji polegającego na przebywaniu w przeludnionych celach oraz niezapełnieniu mu przez Państwo odpowiednich warunków w okresie aresztowania.

A. Sprzeciw Rządu

1. *Sprzeciw Rządu odnośnie zgodności ratione personae*

60. Rząd przyznał, iż skarżący kilkakrotnie składał do władz więziennych zażalenia dotyczące warunków życia w okresie aresztowania w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim od dnia 30 listopada do dnia 27 grudnia 2002 r. Zażalenia dotyczyły w szczególności przeludnienia cel, braku łóżka oraz drabinki do górnego łóżka. Zażalenia zostały uznane za uzasadnione na poziomie krajowym i skarżący otrzymał zadośćuczynienie w postaci przeniesienia do celi z łóżkiem i o powierzchni co najmniej 3 m² na osobę.

61. Rząd stwierdził, że skarżący nie może w dalszym ciągu uznawać się za „ofiara” domniemanych naruszeń w okresie zatrzymania w Zakładzie Karnym w Gorzowie Wielkopolskim w okresie od dnia 30 listopada do 27 grudnia 2002 r. Tę część skargi należy uznać za niezgodną *ratione personae* z postanowieniami Konwencji.

2. *Sprzeciw Rządu odnośnie spełnienia wymogu terminu sześciu miesięcy*

62. Rząd oświadczył, iż warunki, w jakich przebywał skarżący w okresie tymczasowego zatrzymania, nie powinny być traktowane jako zjawisko ciągłe, ze względu na ich częste zmiany, dotyczące zarówno zakładów karnych, jak i cel, w których przebywał skarżący.

63. W związku z powyższym Rząd wnioskuje do Trybunału o uznanie skargi w części dotyczącej okresu tymczasowego aresztowania przed dniem 24 września 2002 r. lub co najmniej przed dniem 28 lutego 2002 r. za niedopuszczalną w związku ze złożeniem jej po terminie oraz odrzucenia tejże skargi zgodnie z postanowieniami artykułu 35 §§ 1 i 4 Konwencji

3. *Sprzeciw Rządu odnośnie wyczerpania środków krajowych*

Artykuł 35 § 1 Konwencji, we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

“1. Trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych przewidzianych prawem wewnętrznym, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego...”

64. Rząd uznał, iż skarżący nie wyczerpał dostępnych mu krajowych środków odwoławczych, zgodnie z wymogami artykułu 35 § 1 Konwencji. Rząd podniósł wstępny sprzeciw podobny do sprzeciwu w sprawie *Łatak przeciwko Polsce* (zob. *Łatak przeciwko Polsce* (dec.) nr 52070/08, 12 października 2010 r., §§ 63-64). W szczególności Rząd podkreślił, że skarżący został przeniesiony do celi, w której zapewniono mu wymagane minimum powierzchni, tj. 3 m² na osobę, niedługo po wydaniu wyroków pilotażowych w sprawach *Orchowskiego* i *Norberta Sikorskiego*. W tychże okolicznościach sytuacja powodująca domniemane naruszenie artykułu 3 Konwencji przestała istnieć i skarżący powinien wnieść powództwo cywilne na podstawie artykułu 24 w związku z artykułem 448 kodeksu cywilnego w celu domagania się zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych w przeszłości.

65. W związku z powyższym, Rząd zwrócił się do Trybunału z wnioskiem o odrzucenie skargi ze względu na niewyczerpanie krajowych środków odwoławczych, zgodnie z artykułem 35 § 1 Konwencji.

B. Oświadczenie skarżącego

66. Skarżący w sposób ogólny nie zgodził się z powyższymi argumentami i podtrzymał twierdzenie, iż środek odwoławczy wskazany przez Rząd nie może zostać uznany za „skuteczny” w rozumieniu artykułu 35 § 1 Konwencji.

C. Ocena Trybunału

1. Wyczerpanie krajowych środków odwoławczych

67. Trybunał rozpatrywał wcześniej taki sam sprzeciw Rządu w wyżej wymienionej sprawie *Łatak przeciwko Polsce*, w odniesieniu nie tylko do indywidualnej sprawy skarżącego, lecz także w odniesieniu do wszystkich rzeczywistych lub potencjalnych skarżących w podobnych sprawach. (zob. *Łatak*, cytowany powyżej, §§ 71-85).

68. W tymże orzeczeniu Trybunał uwzględnił fakt, że do dnia przyjęcia jego decyzji do Trybunału wpłynęło 271 skarg, w których skarżący podnieśli zarzuty w podobnym przedmiocie, wskazując na naruszenie artykułu 3 polegające na tym, że w różnych okresach i przez różny czas byli

negatywnie dotknięci tym samym problemem strukturalnym, będąc osadzonymi w przeludnionych, niehigienicznych celach (ibid. § 84).

69. Stwierdziwszy, iż powództwo cywilne na podstawie artykułu 24 w związku z artykułem 448 kodeksu cywilnego może stanowić „skuteczny środek prawny” dla celów artykułu 35 § 1 Konwencji począwszy od dnia 17 marca 2010 r. i uwzględniając trzyletni okres przedawnienia na wniesienie takiego powództwa, Trybunał stwierdził, iż zasadniczo w odniesieniu do wszystkich spraw, w których do czerwca 2008 r. domniemane naruszenie zostało naprawione na drodze zapewnienia skarżącemu warunków zgodnych z Konwencją lub zakończyło się *ipso facto* na skutek zwolnienia skarżącego, skarżący powinni wnieść powództwo cywilne o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych (ibid. § 85 i § 76, odpowiednio).

70. W przedmiotowej sprawie okoliczności powodujące domniemane naruszenie artykułu 3 przestały istnieć po czerwcu 2008 r., kiedy skarżący został umieszczony w celi, w której spełniono wymóg minimalnej powierzchni 3 m² na osobę. W związku z powyższym oraz mając na uwadze fakt, że skarżący nadal ma wystarczający czas na przygotowanie i wniesienie powództwa do polskich sądów cywilnych na podstawie artykułu 24 w związku z artykułem 448 kodeksu cywilnego, przed rozpoznaniem skargi przez Trybunał skarżący powinien ubiegać się o zadośćuczynienie na poziomie krajowym.

71. W każdym razie, począwszy od dnia 6 grudnia 2009 r., czyli daty wejścia w życie artykułu 110 § 2 (f) kodeksu karnego wykonawczego, aresztowany przebywający w warunkach, gdzie powierzchnia na osobę jest mniejsza od wymaganej, ma prawo zaskarżyć decyzję podjętą przez władze administracyjne zakładu karnego w celu ograniczenia jego powierzchni mieszkalnej w celi (zob. *Latak*, cyt. powyżej, §§ 42-43 i 86-87).

72. Z powyższego wynika, iż ta część skargi musi zostać odrzucona zgodnie z artykułem 35 § 1 i § 4 Konwencji w związku z niewyczerpaniem krajowych środków odwoławczych.

2. Pozostałe wstępne sprzeciwy

73. W związku z ustaleniami dotyczącymi sprzeciwu Rządu odnośnie wyczerpania krajowych środków odwoławczych (zob. paragraf 74 powyżej) Trybunał stwierdza, iż nie ma konieczności badania pozostałych sprzeciwów.

III. POZOSTAŁE DOMNIEMANE NARUSZENIA KONWENCJI

74. Powołując się na artykuł 5 § 1 (c), skarżący podniósł zarzut, iż nie został należycie poinformowany o podstawach aresztowania.

75. Trybunał zauważa, iż skarżący został zatrzymany w dniu 19 sierpnia 1998 r., natomiast skargę złożył w dniu 12 sierpnia 2002 r., co oznacza, że skarga została złożona po terminie i musi zostać odrzucona zgodnie z postanowieniami artykułu 35 § 1 i § 4 Konwencji.

76. Skarżący złożył także skargę odnośnie postanowień artykułu 6 § 1 Konwencji dotyczącą domniemanego naruszania przepisów postępowania karnego wobec skarżącego, w szczególności oświadczył, iż w czasie badania psychiatrycznego nie zapewniono obecności tłumacza oraz że sądy krajowe nie zastosowały złagodzenia kary, dopuszczając się naruszenia postanowień nowego kodeksu karnego.

77. Trybunał zauważa, że skarżący nie złożył zażalenia w kwestii domniemanej nieobecności tłumacza podczas badania psychiatrycznego. Skarga ta musi zostać odrzucona zgodnie z postanowieniami artykułu 35 § 1 i § 4 Konwencji ze względu na niewyczerpanie środków krajowych.

78. Odnośnie skargi skarżącego dotyczącej faktu, iż sądy krajowe nie złagodziły wymiaru kary, Trybunał powtarza, iż nie jest jego funkcją ocena domniemanych błędów merytorycznych lub formalnych popełnionych przez sądy krajowe – albowiem wykładnia i stosowanie prawa krajowego jest w pierwszej kolejności ich zadaniem – z wyjątkiem sytuacji i tylko w tym zakresie, w jakim mogły one naruszyć prawa i wolności chronione Konwencją (zob. *García Ruiz przeciwko Hiszpanii* [GC], nr 30544/96, § 28, ETPCz 1999-I; *Kopecký przeciwko Słowacji* [GC], nr 44912/98, § 56, ETPCz 2004-IX). Trybunał zauważa, iż nic nie wskazuje na to, by sądy krajowe badały dowody w sposób nieobiektywny lub wyciągały nieuzasadnione wnioski. W postępowaniu skarżącego reprezentował wykwalifikowany prawnik, a skarżącemu w żaden sposób nie uniemożliwiano przedstawienia sądom własnych argumentów. A zatem w tej części skargę należy uznać za oczywiście bezzasadną i odrzucić zgodnie z artykułem 35 § 3 i § 4 Konwencji.

79. Skarżący podniósł zarzut przewlekłości postępowania, zgodnie z artykułem 6 § 1 Konwencji.

80. Trybunał zauważa, iż zakwestionowane postępowanie zakończyło się w dniu 16 maja 2002 r., tj. w okresie krótszym niż trzy lata przed dniem 17 września 2004 r., kiedy to w życie weszła Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z dnia 17 czerwca 2004 r. („Ustawa z 2004 r.”). Trybunał stwierdza także, iż zgodnie z art. 16 Ustawy z 2004 r., osoby takie jak skarżący miały prawo domagać się od Skarbu Państwa – na podstawie art. 417 kodeksu cywilnego – naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości po prawomocnym zakończeniu postępowania co do istoty sprawy (zob. *Turzyński przeciwko Polsce* (dec.), nr 10453/03, 22 listopada 2005 r.). Trybunał badał, czy powództwo cywilne o odszkodowanie wniesione zgodnie z art. 16 Ustawy z 2004 r. w związku z artykułem 417 kodeksu cywilnego, stanowiło skuteczny środek odnośnie przewlekłości

postępowania sądowego. Trybunał uznał, iż uwzględniając cechy charakterystyczne tychże środków odwoławczych i pomimo braku praktyki sądowej w tym zakresie, środki te były skuteczne w odniesieniu do osób, które w dniu 17 września 2004 r., tj. w dacie wejścia w życie Ustawy z 2004 r., miały prawo wnieść powództwo do właściwego sądu krajowego (zob. wyrok w sprawie *Krasuski przeciwko Polsce* z dnia 14 czerwca 2005 r., §§ 69-72). Skarżący nie wykorzystał tego środka odwoławczego, a zatem ta część skargi musi zostać odrzucona zgodnie z postanowieniami artykułu 35 § 1 i § 4 Konwencji w związku z niewyczerpaniem krajowych środków odwoławczych.

81. Skarżący podniósł także zarzut dotyczący niewłaściwej pomocy prawnej udzielanej w czasie postępowania przez obrońcę ustanowionego w ramach bezpłatnej pomocy prawnej.

82. Trybunał powtarza, że „Państwo nie może ponosić odpowiedzialności za wszelkie niepowodzenia obrońcy ustanowionego w ramach bezpłatnej pomocy prawnej (...) Zgodnie z zasadą niezależności adwokatury od Państwa, iż sposób prowadzenia obrony jest zasadniczo sprawą między oskarżonym a obrońcą, niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z bezpłatną czy płatną pomocą prawną. (...) Zgodnie z postanowieniami artykułu 6 § 3 właściwe władze krajowe mają obowiązek interwencji wyłącznie w przypadku, gdy niezdolność obrońcy ustanowionego w ramach bezpłatnej pomocy prawnej do zapewnienia skutecznej reprezentacji jest oczywista lub w inny sposób znana władzom (wyrok w sprawie *Kamasinski przeciwko Austrii* z dnia 19 grudnia 1989 r., Seria A nr 168, str. 33, § 65). Trybunał stwierdza, iż w przedmiotowej sprawie skarżący nie złożył skargi do właściwych władz krajowych, zatem ta część skargi musi zostać odrzucona zgodnie z postanowieniami artykułu 35 § 1 i § 4 Konwencji w związku z niewyczerpaniem krajowych środków odwoławczych.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę dotyczącą przewlekłości tymczasowego aresztowania za dopuszczalną, natomiast pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Uznaje*, że nie doszło do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono na piśmie w dniu 3 maja 2011 r., zgodnie z artykułem 77 § 2 i § 3 Regulaminu Trybunału.

Fatoş Aracı
Zastępca Kanclerza

Nicolas Bratza
Przewodniczący